

Kvinner hos Liv Ullmann

TARTU UNIVERSITET
DET HUMANISTISKE OG KUNSTFAGLIGE FAKULTET
INSTITUTT FOR FREMMEDE SPRÅK OG KULTURER
AVDELING FOR SKANDINAVISTIKK
(Norsk språk og litteratur)

Hvordan karakteriseres kvinner gjennom sine relasjoner til menn i Linn Ullmanns roman «Før du sovner»?

Bacheloroppgave

Kaili Kuulmata
Veiledere : Øyvind Rangøy, MA og Antonina Kostina, MA

Tartu 2025

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
Forord.....	3
1. Innledning.....	4
1.1. Linn Ullmanns forfatterskap.....	6
1.2. Romanens handling.....	7
2. Metode.....	8
3. Teori.....	10
3.1. Raewyn Connells teori om kjønnsrelasjoner.....	10
3.2. Judith Butlers teori om kjønn.....	11
4. Analyse av kvinner i romanen «Før du sovner».....	13
4.1. Karin.....	14
4.2. Julie (Karins søster).....	16
4.3. Anni, Karins og Julies mor.....	18
4.4. Else, Annis søster.....	18
4.5. June, mormoren til Karin og Julie.....	19
4.6. Selma, mormorens søster.....	20
5. Diskusjon.....	22
6. Konklusjon.....	24
Litteraturliste.....	25
Resümee.....	26
Lisa 1 Lihltitsents.....	27
Lisa 2. Autorsuse kinnitus.....	28

Forord

Først av alt, en veldig stor takk til Linn Ullmann!

For meg var det viktigste av alt en mirakuløs og vidunderlig hendelse. Etter hjerneblødningen min var jeg i en tilstand der jeg ikke klarte å snakke, røre meg eller forstå. Det var Øyvind, veilederen min, som var på et kulturmøte i Norge. Han traff Linn Ullmann, snakket med henne, og fortalte henne at det var en jente som var veldig interessert i hennes romaner, og at hun holdt på å skrive en oppgave om hennes roman «For du sovner» Men det hadde skjedd en uventet ulykke. Linn Ullmann hørte alt og sprintet etter sin nyeste bok, og skrev følgende til meg:

Kjære Kaili!

Varm hilsen og gode ønsker til deg.

Jeg tenker på deg og gleder meg til å treffe deg en dag og lese det du skriver.

Alt godt fra Linn Ullmann 3.6.2022

1. Innledning

Linn Ullmanns roman *Før du sovner* var den første norske romanen jeg leste. På tidspunktet valgte jeg den på grunn av det tiltalende omslaget og det interessante navnet Linn Ullmann. At forfatteren var ukjent for meg, var naturlig, ettersom dette var hennes debutroman. Da jeg senere ville utforske hvordan en kvinnelig samtidsforfatter beskriver kvinner, vendte jeg tilbake til denne romanen. Dette viste seg å være et utmerket valg, da *Før du sovner* setter kvinner i sentrum gjennom generasjonenes kompliserte vev – tre par søstre over tre generasjoner.

Ved første øyekast kan boken virke som en lettlest fortelling om kvinner, fremhevet av omslaget som viser en ung, vakker jente i brudekjole som ser ut av et vindu. Det er imidlertid mer enn som så; romanen tar leseren med på en introspektiv reise gjennom kvinnelig identitet og kompleksitet. Her finnes ingen enkle svar, fordi problemene som utforskes er dyptloddende og komplekse, og krever en gjennomtenkt tilnærming.

Det er dessverre lite litteraturkritisk arbeid om Linn Ullmanns debutroman. Fra romanen er to relevante analyser: «Narrasjonen i Linn Ullmanns *Før du sovner*: en tolkning med narratologi som metodeverktøy» av Jannike Hegdal Nilssen, og Gerd Martina Langelands masteroppgave «Linn Ullmanns groteske kjærlighet», hvor *Før du sovner* er en blant fire romaner som studeres.

Ved Tartu Universitet har litteratur ikke den fremtredende posisjonen jeg kunne ønsket meg, spesielt innen skandinavistikk. Personlig mener jeg det bør være flere oppgaver om samtidslitteratur. Forfattere som i dag er aktive, bør gis mer plass i akademiske diskusjoner. Vi har en unik mulighet til å skape engasjerende forskningsgrupper og seminarer som belyser samtidens kvinnelige forfatterstemmer. En av mine drivkrefter i å skrive denne oppgaven er nettopp ønsket om å vekke økt interesse for samtidslitteratur.

En brennende interesse for å analysere kvinnene i Ullmanns *Før du sovner* må suppleres med kunnskaper i litterær teori. Muligheten til å studere ved Universitetet i Bergen gjorde det mulig for meg å delta i kurset «Nordisk: Litterær analyse og teori» og lære gjennom inspirerende dialoger med professor Anna Bohlin. Dette har gitt meg økt innsikt i litteraturteori og vekket en dypere interesse for kjønnsteoriens potensial i min analyse av de kvinnelige karakterene i romanen.

Jeg søker å kaste lys over følgende problemstillinger i romanen:

1. Hvilken rolle inntar kvinnene i romanen med hensyn til autonomi, selvstendighet, egen vilje og egne valg i forhold til menn?
2. Forandrer disse rollene seg gjennom boken?
3. Er det noen sammenheng mellom generasjonstilhørighet og rolle?

Jeg anvender nærlesning og kjønnsteori som analytiske verktøy, og strukturerer oppgaven i fire deler: teori og metode, analyse og konklusjon. I teoridelen etablerer jeg et fundament for den valgte kjønnsteorien, forklarer metodens fordeler, og belyser hvorfor den er ansett som hensiktsmessig for å utforske kvinneskikkelsene i romanen. Analysedelen fokuserer på sitater som illustrerer kvinners relasjoner til menn, med særlig vekt på begreper fra kjønnsteorien for

å belyse det litterære materialet. Til slutt oppsummeres de svarene som analysen har avdekket.

1.1. Linn Ullmanns forfatterskap

Linn Ullmann (født 1966) er en fremtredende norsk samtidsforfatter kjent for sitt mot til å utforske komplekse og ubehagelige temaer i litteraturen. (Drangsholt, u.å.) Hun har skrevet syv romaner, som har blitt utgitt i store deler av Europa og USA, hvor flere også har blitt tilpasset for scene og skjerm.

I tillegg til sitt skjønnlitterære arbeid, deltar Ullmann aktivt i kulturlivet. Hun står bak den internasjonalt anerkjente podkasten *How to Proceed: Conversations with Linn Ullmann*, i samarbeid med Litteraturhuset i Oslo, hvor hun samtaler med forfattere fra hele verden. Ullmann uttrykker en dyp fascinasjon for å diskutere prosessen med å skrive, noe hun tilskriver sine egne erfaringer med det kontinuerlige arbeidet som forfatter gjennom over 20 år.

Det kan være en utfordring å utvikle en selvstendig forfatterkarriere når man har så kjente foreldre som skuespilleren Liv Ullmann og regissøren Ingmar Bergman. Likevel har Linn Ullmann klart å finne sin egen unike vei i litteraturens verden. Etter sin fars død i 2007 har hun spilt en avgjørende rolle i å bevare Ingmar Bergmans arv på Fårö, noe som har resultert i etableringen av Bergmangårdarna, et sted dedikert til fred og inspirasjon for kreative sjeler. («The Bergman estate on Fårö», u.å.)

Linn Ullmanns skjønnlitterære verk

- *Før du sovner* (1998)
- *Når jeg er hos deg* (2001)
- *Nåde* (2002)
- *Et velsignet barn* (2005)
- *Det dyrebare* (2011)
- *De urolige* (2015)
- *Jente, 1983* (2021)

Utmerkelser og anerkjennelser

- Den norske leserprisen (2002) for *Nåde*.
- Amalie Skram-prisen (2007).
- Gullpennen (2007) for hennes bidrag som kommentator i *Aftenposten*.
- Romanprisen (2015) for *De urolige*.
- P2-lytternes romanpris (2015).
- *Nåde* ble langlistet til The Independent Foreign Fiction Prize (2007).
- *Det dyrebare* ble nominert til International IMPAC Dublin Literary Award.
- *De urolige* ble nominert til Nordisk råds litteraturpris.
- Aschehougprisen (2022).

Med sin debutroman, *Før du sovner*, ble Ullmann raskt etablert som en betydningsfull stemme i litteraturen. Romanen ble solgt til en rekke land allerede før den ble publikum kjent i Norge. (Ullmann, u.å.)

1.2. Romanens handling

Romanen *Før du sovner* er en familiehistorie som er forankret i samtiden. Fortellingen og fortellerperspektivet er det som gir romanen sin sammenheng og dybde.

Historien kretser rundt en vidløftig familie med en rekke ulike og ustabile samlivsformer. På mange måter er det en mosaikk av fortellinger bundet sammen av jeg-fortelleren og protagonisten, 29 år gamle Karin Blom. Gjennom Karins øyne får vi innblikk i hennes egen historie, søsteren Julies liv, samt deres mor Annis og mormor Julies liv. Karin fungerer som en veileder som gir leserne en oversikt over kvinners liv gjennom et århundre.

Romanens tidsramme spenner fra Karins morfar, som reiste til Amerika og møtte hennes mormor, til dagens Norge, med handling som strekker seg fra 1920-tallets New York til Norge i 1998.

Det er en magisk kvalitet ved denne romanen som umiddelbart fanget meg. Denne nesten overjordiske følelsen har vedvart, noe som jeg antar kan tilskrives Ullmanns skrivestil. Forfatteren selv har bemerket at noen har beskrevet stilen som magisk realisme, noe som tilfører romanen en unik opplevelse. (Ullmann, u.å.)

2. Metode

I dette kapitlet presenterer jeg nærlesning som metode for min litterære analyse. Nærlesning, også kjent som nykritikk, er en tilnærming som er godt egnet for å analysere litterære tekster ved å fokusere på teksten i seg selv. Denne metoden er inspirert av flere kilder, spesielt nykritikken slik den er forklart i Store norske leksikon:

«Nykritikken er en retning innen amerikansk og engelsk litteraturteori og -kritikk som tok form i T. S. Eliots litteraturkritiske essayer og I. A. Richards teoretiske skrifter tidlig på 1920-tallet. Hovedverk i tradisjonen inkluderer Richards' *Practical Criticism* og René Wellek og Austin Warrens *Theory of Literature* (1949, norsk utgave *Litteraturteori*, 1970).» (Skei, u.å.)

Nærlesning vektlegger grundige leseprosesser av teksten, der man ser nærmere på detaljer for å avdekke hvordan disse skaper mening, flertydighet og komplekse situasjoner. Denne tilnærmingen gjør nærlesning til et verdifullt verktøy innen moderne litteraturvitenskap. («Nærlesning som metode», 2002)

For å anvende denne metoden kreves det ingen spesielle forkunnskaper, annet enn å ha teksten tilgjengelig. Jeg har valgt nærlesning som metode i min oppgave for å belyse de kvinnelige karakterene i romanen. Teksten spiller en hovedrolle, og jeg vil undersøke hvordan den utfolder seg gjennom de tre generasjonene av kvinner. Dette innebærer å identifisere og analysere sitater som best karakteriserer dem. («Nærlesning som metode», 2002)

En utfordring med denne metoden er å opprettholde en objektiv analyse. Det kan være fristende å fremheve karakterer som appellerer spesielt til meg. For å motvirke dette vil jeg støtte analysen med relevant kjønnsteori, noe som gir en strukturert tilnærming til tolkningen av teksten.

Nærlesningen har ikke bare tillatt meg å trekke frem detaljerte sitater som belyser karakterenes indre liv og ytre utfordringer, men har også vist hvordan litterære teknikker og tematiske nivåer er vevd sammen for å skape en rik fortelling om kvinners liv. Dette har gitt en dypere forståelse av hvordan teksten reflekterer og problematiserer kvinnelig identitet, og hvordan karakterenes handlinger kan sees som både produkter av og reaksjoner på de strukturerende normene i samfunnet.

Teoretiske rammer fra nykritikken har også vært avgjørende for å fremheve tekstens egenverdi, der detaljfokus og grundige analyser av språklige valg har avdekket flertydighet og dybde i karakterenes utvikling. Gjennom denne metoden har jeg kunnet vise hvordan de litterære verktøyene Ullmann benytter, ikke bare beriker teksten, men også gir oss innsikt i de komplekse interaksjonene mellom personlig valg og samfunnsmessige forventninger.

Ved å bruke nærlesning som metode, håper jeg å avdekke de tematiske nivåene i teksten, samt anvende litterære verktøy som vil hjelpe meg med å utforske de problemstillingene som ble introdusert i forrige kapittel.

3. Teori

I dette kapitlet presenteres kjønns teoriene til Raewyn Connell og Judith Butler, som er essensielle for å forstå dynamikken i kvinne- og mannroller i Linn Ullmanns roman *Før du sovner*. Et sentralt spørsmål jeg undersøker er: Hvordan inntar kvinnene i romanen deres roller med hensyn til autonomi, selvstendighet, vilje og valg i forhold til menn?

3.1. Raewyn Connells teori om kjønnsrelasjoner

Raewyn Connells teori om kjønnsrelasjoner tilbyr et kraftig analytisk verktøy for å utforske disse spørsmålene. Connell, en fremtredende australsk samfunnsviter innen mannsforskning, beskriver kjønnsstrukturen gjennom en tredelt modell:

Maktforhold: Connell peker på makt som hjørnesteinen i kjønnsordningen. Ifølge Connell, «*Den viktigaste maktaxel som den samtida europeisk-amerikansk genusordningen rör sig kring är den allmänna underordningen av kvinnor, och den manliga dominansen*» (Connell, 2008, s. 111). Dette belyser hvordan menn tradisjonelt har dominert relasjoner, ofte på kvinnens bekostning.

Produksjonsforhold: Connell fremhever den kjønnsmessige arbeidsfordelingen og de økonomiske konsekvensene av denne. Hun sier: «*Vi är alla bekanta med den genusmässiga arbetsfördelningen som ibland är mycket intrikat... Man bör dock lägga lika stor vikt vid de ekonomiska konsekvenserna av arbetets genusuppdelning av att avkastningen av det sociala arbetet i alltför hög grad tillfaller männen.*» (Connell, 2008, s. 112).

Katexis: Knyttet til emosjonelle bindinger, Connell bemerker: «... så ser man ofta på sexuell åtrå som något så naturligt att den ofta utesluts från den sociala teorin. Trots detta är åtråns genuspräglade karaktär uppenbar när vi betraktar den utifrån en freudiansk terminologi, såsom emotionell energi knuten till ett objekt. Detta gäller både för hetero- och homosexuell åtrå. ... De praktiker som formar och väcker åtrå är därför en aspekt av genusordningen. Följaktligen kan vi ställa politiska frågor om de relationer det handlar om: gemenskap eller tvång, ömsesidig njutning eller ensidig.» (Connell, 2008, s. 112). Dette aspektet utforsker hvordan seksuelle relasjoner preger følelsesmessige bånd og i sin tur påvirker maktforholdene.

I tillegg er Connells konsept om hegemonisk maskulinitet sentralt: «*Hegemonisk maskulinitet kan definieras som den konfiguration av genuspraktik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet. På så sätt garanteras (eller förmodas gör det) mäns dominanta position och kvinnornas underordnande.*» (Connell, 2008, s. 115)

Dette teorirammeverket belyser hvordan bestemte maskulinitetsformer opprettholder patriarkalske strukturer og utfordringene kvinnene står overfor.

Ved å anvende Connells teori kan vi se hvordan maktforhold, økonomiske forhold og katexis påvirker kvinnene i romanen, spesielt i deres interaksjoner med menn. Den legger vekt på hvordan intime relasjoner og kjønnsnormer skaper komplekse emosjonelle bånd. Connells perspektiv kaster lys over hvordan patriarkalske strukturer gjennomsyrrer kvinnelivene og hvordan de navigerer i denne sosiale orden.

3.2 Judith Butlers teori om kjønn

«Judith Butler er en nord-amerikansk filosof og litteraturviter, mest kjent for sin innflytelse på skeiv teori og nytenkning innen feministisk teori. Butler har også engasjert seg i spørsmål knyttet til ikkevold, sårbarhet og rasisme. Underliggende tema som går igjen i det meste av forfatterskapet er imidlertid spørsmål knyttet til selvet, kroppen, identitet og subjektivitet, og hvordan analyser av disse aspektene kan brukes til politisk endring og forbedring av folks liv.»(Jessen, u.å.)

Butler hevder at kjønn er en konstruksjon uten essens, skapt gjennom performative handlinger. Disse handlingene skaper illusjonen av naturlighet i kjønnsroller, mens de faktisk er kulturelt betingede fiksjoner (Jessen, u.å.). Som Butler skriver:

«Because there is neither an éssence' that gender expresses or externalizes nor an objective ideal to which gender aspires; because gender is not a fact, the various acts of gender create the idea of gender, and without those acts, there would be no gender at all. Gender is thus, a construction that regularly conceals its genesis. The tacit collective agreement to perform, produce, and sustain discrete and polar genders as cultural fiction is obscured by the credibility of its own production. The authors of gender become entranced by their own fictions whereby the construction compels one's belief in its necessity and naturalness. The historical possibilities materialized through various corporeal styles are nothing other than those punitively regulated cultural fiction that are alternately embodied and disguised under duress.» (Judith, u.å.)

Judith Butlers teori om kjønn som en performativ konstruksjon gitt et nyttig rammeverk for å undersøke hvordan kvinner i romanen konstruerer sine identiteter. Butlers påstand om at kjønn er et produkt av gjentatte handlinger har vært vesentlig for å forstå hvordan karakterene skaper illusjonen av naturlighet i sine kjønnsroller, samtidig som de utfordrer og forhandler om disse rollene.

Disse teoretiske perspektivene gir til sammen en dypere forståelse av temaene i *Før du sovner* og viser hvordan karakterenes liv er vevet inn i et komplekst nett av relasjoner. Romanen fungerer ikke bare som en litterær tekst, men også som en kommentar til de vedvarende utfordringene kvinner møter i samfunnet. Denne oppgaven bidrar dermed til en rikere forståelse av både teksten og de samfunnsmessige strukturene som påvirker kvinners livserfaringer.

Gjennom disse teoretiske perspektivene søker jeg å gi en omfattende analyse av kvinneskikkelsene i *Før du sovner*, og hvordan deres liv veves sammen med mennene rundt dem. Ved å kombinere Connells og Butlers teorier kan jeg belyse de komplekse dynamikkene

i relasjonene mellom kvinner og menn, og avdekke de underliggende strukturer som former disse interaksjonene, sine identiteter og hvordan de interagerer med menn.

4. Analyse av kvinner i romanen «Før du sovner»

Romanen *Før du sovner* presenterer et rikt spekter av kvinnelige karakterer, men denne analysen fokuserer spesifikt på seks kvinner fra tre generasjoner innenfor samme familie. Disse kvinnene danner en symbolsk lenke som strekker seg over et århundre av kvinners livserfaringer. Jeg søker å svare på følgende forskningsspørsmål:

1. Hvilken rolle inntar kvinnene i romanen med hensyn til autonomi, selvstendighet, egen vilje og egne valg i forhold til menn?
2. Forandrer disse rollene seg gjennom boken?
3. Er det noen sammenheng mellom generasjonstilhørighet og rolle?

Jeg har valgt å strukturere analysen rundt tre par søstre fra tre generasjoner, hver med en egen betydning innen romanen. Analysen starter med den yngre generasjonen representert ved Karin og søsteren hennes, Julie. Etter vil jeg se nærmere på deres mor Anni og hennes søster Else. Til slutt vil den eldre generasjonen, bestående av June, Karins og Julies mormor, og hennes søster Selma, bli utforsket.

Gjennom denne strukturen vil jeg belyse hvordan Ullmann bruker disse kvinnerollene til å illustrere komplekse interaksjoner mellom personlig valg, identitet og generasjonelle forskjeller. Hvert par søstre gir innsikt i hvordan kvinner navigerer sine liv innenfor de patriarkalske strukturene beskrevet i romanen.

Hver karakter i romanen er ikke bare en del av handlingen, men en levende, pustende person med dybde og kompleksitet. I min analyse åpner jeg med en kort presentasjon av karakteren – hvem hun er, hennes rolle i fortellingen, og hva som gjør henne til en nøkkelkomponent i vår dypere utforskning av temaene. Jeg undersøker hvordan disse kvinnene skaper sine egne historier innenfor romanens univers.

Deretter beveger jeg meg inn i karakterens forhold til de mannlige figurene omkring henne. Her berører jeg maktbalanser, avhengighetsforhold, og eventuell frihet hun klarer å oppnå. Hver kvinne navigerer i et landskap formet av patriarkalske normer, og jeg analyserer hvordan hun enten undergår, utfordrer eller bryter ut av disse sosialt definerte rollene.

Jeg følger karakterens ferd gjennom romanens løp – hvor begynner hun, og hvor ender hun opp? Denne analytiske reisen ser på hennes vekst, modning, og de valgene som endrer henne. Jeg lyser opp kritiske øyeblikk som tjener som vendepunkter i hennes liv. Disse punktene gir meg innsikt i hennes indre verden og i hvilke aspekter av livet hun forstår eller revurderer.

Til slutt setter jeg hver kvinnes opplevelser i kontekst av generasjonen hun tilhører. Hva betyr det å være kvinne i hennes tid, i hennes verden? Jeg undersøker hvordan kulturelle og historiske rammer legger føringer for hennes valg og erfaringer, og hvordan disse i sin tur reflekterer bredere samfunnsstrukturer.

Gjennom denne systematiske tilnærmingen går jeg i dialog med romanen for å sammenligne hvordan ulike karakterer møter lignende utfordringer og temaer, men med ulikt utfall basert på deres individuelle reise og generasjonstilknytning. Jeg ser på det tidsmessige tankene der tradisjoner holdes i hevd eller brytes av nye tankesett.

Til slutt samler jeg trådene ved å se på hvordan generasjonene selv opptrer som en karakter i romanen, hvor eldste generasjon (June og Selma) behersker kunsten å navigere i sosiale normer, mens mellomgenerasjonen (Anni og Else) begynner å teste grensene – og den yngste generasjonen (Karin og Julie) utfordrer forventningene til det ytterste. Dette mønsteret viser meg den ustoppelige strømmen av endring, hvor historie og fremtid møtes i en dans mellom tilhørighet og selvstendighet.

4.1. Karin

Karakteranalyse:

Karin er en kompleks og flerdimensjonal karakter i romanen og representerer den stadige søken etter identitet og autonomi i møte med samfunnets og familiens forventninger. Hennes utviklingsreise illustrerer et ungt menneskes kamp for selvforståelse og frigjøring fra patriarkalsk dominans.

I møte med tradisjonelle idealer om femininitet, står Karin ved et veiskille mellom ytre forventninger og sin egen selvforståelse. Inspirert av Judith Butlers teori om performativitet, ser jeg hvordan Karin forsøker å konstruere sin identitet gjennom aktive valg om utseende og opptreden.

I starten av romanen, opptrer Karin som en karakter som søker bekreftelse utenfra. I en scene maler hun leppene røde og ser seg selv i speilet, hvor hun beskriver speilbildet slik:

«Etterpå kledde jeg på meg den fine røde kjolen, tok på meg røde sko og malte leppene mine røde. Jeg snudde meg og så på meg selv i speilet: 'Er du der Karin? Er du der? Javisst. I dag også. Ikke verst, det.» (Ullmann, 1998, s. 15)

Denne scenen illustrerer Karins kamp med selvilde og identitet i en verden som ofte setter kvinner opp som objekter for mannlige blikk, noe som kan knyttes til Judith Butlers teori om performativitet. (Judith, u.å.). Dette essensielle spørsmålet om subjekt vs. objekt blir en rød tråd gjennom Karins karakterutvikling.

Karin navigerer flere ujevne maktrelasjoner med menn i sitt liv, som tydeliggjør hvordan hegemonisk maskulinitet kan manifestere seg. (Connell, 2008). En spesielt kraftfull scene beskriver hennes maktesløshet og manglende kontroll over egen kropp:

«Han griper armen min og drar meg opp av badet... Han skyver meg mot baderomsveggen, sånn! sier han, jeg står med ansiktet mot veggen... Han holder nakken min fast med den ene hånden...» (Ullmann, 1998, s. 86)

Disse samhandlingene reflekterer en dyp maktubalanse og viser hvordan Karin ofte står i skyggen av den mannlige dominansen, noe som er et tydelig eksempel på Connells begrep om hegemonisk maskulinitet. (Connell, 2008)

Gjennom romanen ser vi Karin utvikle seg fra å være usikker og søkende etter bekreftelse til å begynne å stille spørsmål ved de rollene hun forventes å spille. Vi ser hvordan hennes opplevelser med menn påvirker hennes selvbilde og valg:

«Han griper armen min og drar meg opp av badet. Jeg står naken foran ham, jeg ser på på ham, han liker det ikke. Han skyver meg mot baderomsveggen, sånn! sier han, jeg står med ansiktet mot veggen, veggen har ikke øyne, jeg vil se øynene dine sier jeg, nei sier han, ikke nå. Han holder nakken min fast med den ene hånden. Han holder seg selv fast med den andre. Hodet mitt smeller mot veggen når han trenger inn i meg.» (Ullmann, 1998, s. 86)

Disse møtene gjør hun mer bevisst og kritisk til hva hun egentlig ønsker og hva hun er villig til å tolerere.

Karin hører til den tredje generasjonen av kvinner i familien og er sterkt påvirket av oppvekstomgivelsene og rådene fra eldre kvinner som Anni og Selma. Hun arver forventninger om å «spille sine roller» med omsorg, samtidig som hun stritter mot disse forventningene for å finne sin egen vei.

Teksten demonstrerer hvordan Karin håndterer de strukturelle forventningene til feminitet og mannsdominans, mens hun samtidig påvirkes av det råd hun får, som for eksempel Selmas pragmatiske råd: «Spill skuespill, Karin! Spill skuespill!» (Ullmann, 1998, s. 62).

«Edwin, da! Don't bullshit a bullshitter. Hvorfor skal du spille skuespill? Tror du ikke jeg gjennomskuer deg? Latter som ingen ting. Jeg gjennomskuer alle dårlige skuespillere, så ikke prøv deg. Jeg vet at han har sett meg - sett meg der jeg sitter helt stille under treet i den fine hvite sommerkjolen min. Jeg vet at han har sett meg fordi han leker med den lille piken på en annen måte nå. Bevegelsene hans er større. Latteren hans er høyere. Ordene hans er ikke ment for henne, men for meg. Som om han sier: Se hvor flott jeg beveger meg, hør hvor høyt jeg ler, se hvor fint jeg leker med barnet. Den lille piken merker det hun også. Han er ikke lenger hos henne. Hun snur seg og ser på meg. Jeg vil ikke være med deg hjem, skjønner du det? sier blikket hennes. Det er greit. Jeg skjønner det. Kan du gå nå, så faren min kan bli faren min igjen? Ja, jeg skal gå.» (Ullmann, 1998, s. 240)

Sitatet viser at Karin har utviklet en sterkere følelse av uavhengighet. Mens tidligere i romanen kan hun ha søkt bekreftelse i relasjonene med menn, fremstår hun her som en person som innser at hun ikke trenger å spille en rolle for å bli akseptert. Hun avslår forsøk på påvirkning med stor selvsikkerhet.

Det sitatet fra romanen *Før du sovner* indikerer en viktig utvikling i Karins karakter mot slutten av historien. Denne scenen reflekterer hennes voksende selvinnsett og kritiske forståelse av omgivelsene hennes, samt relasjonene til menn. I lys av dette kan vi konkludere med følgende punkter:

Karin demonstrerer en dypere selvbevissthet og en evne til å gjennomskue folk rundt henne, inkludert Edwin. Hennes bruk av uttrykket «Don't bullshit a bullshitter» signaliserer en evne til å se gjennom fasader og falske forestillinger, både hos seg selv og andre.

Sitatet viser at Karin har utviklet en sterkere følelse av uavhengighet. Mens hun tidligere i romanen kan ha søkt bekreftelse i relasjonene med menn, fremstår hun her som en person som innser at hun ikke trenger å spille en rolle for å bli akseptert. Hun avslår forsøk på påvirkning med stor selvsikkerhet.

Karins evne til å analysere situasjonen viser en modning i hvordan hun ser på relasjoner. Hun ser hvordan Edwin forsøker å imponere, ikke den unge piken han er med, men henne. Karin ser gjennom denne oppførselen og forstår kompleksiteten i det sosiale spillet som utspiller seg.

Hun føler også en empati med den lille piken, anerkjenner hennes ønsker og bryter den usagte kontrakten mellom voksne og barn. Hennes beslutning om å forlate stedet viser respekt for den lille pikens behov, som symboliserer hennes nye forståelse av andre.

Gjennom denne utviklingen har Karin gått fra å søke ytre validering til å forstå og definere seg selv på egne premisser. Tyngden av hennes indre dialog i denne scenen indikerer en frigjøring fra de tidligere innelåste kjønnsrollene hun har navigert. Slik sett ender Ullmanns roman med en klar indikasjon på Karins personlig vekst og styrke til å møte samfunnets utfordringer på egne betingelser.

Karins karakter belyser den evige kampen for autonomi i møte med patriarkalske strukturer. Ullmann bruker Karin for å utforske hvordan ungdomslivet, fylt med søken etter identitet og mening, stadig påvirkes av de kollektive erfaringene som kommer fra tidligere generasjoner.

Karin står som en reflektor for de komplekse sosiale dynamikkene som påvirker unge kvinner, og hennes historie viser hvordan samtidens kvinner både kan utfordre og videreføre gamle mønstre.

4.2. Julie (Karins søster)

Karakteranalyse:

Julie er Karins eldre søster og en viktig figur i romanen «Før du sovner». Hun representerer en kvinne som virker fastlåst i tradisjonelle kjønnsroller, men som også demonstrerer en underliggende kamp for personlig frihet og selvrealisering.

Julies forhold til menn er preget av ambivalens og indre konflikt. Hun føler seg fanget i et forhold hvor hennes ønsker og grenser blir oversett, noe som reflekterer Connells teori om katexis, hvor emosjonelle bånd opprettholder patriarkalske strukturer (Connell, 2008):

«Han eklet meg. Kroppen hans eklet meg. Sæden hans eklet meg. Mitt eget begjær eklet meg. Jeg husker at jeg tenkte—mens jeg smilte til ham gjennom tårer—kan du ikke bli ferdig snart så jeg kan få sove.» (Ullmann, 1998, s. 152)

Dette sitatet uttrykker hennes opplevelse av avsky, men også resignasjon i møte med forventede følelsemessige bindinger.

Denne passasjen illustrerer en sterk følelse av avsky og ulyst, men også en slags resignasjon overfor situasjonen. Julie synes å opprettholde forholdet på tross av sin aversjon, noe som kan tyde på en indre konflikt mellom sosial forventning og personlig begjær.

Gjennom romanen ser vi Julie begynne å reflektere mer kritisk over sine valg og de forholdene hun befinner seg i. Hennes indre kamp illustrerer et ønske om å bryte fri fra den emosjonelle avhengigheten til å finne et liv som er mer i tråd med sine egne behov og ambisjoner.

Som en del av yngre generasjonen i familien, påvirkes Julie både av sin mor Annis eksempel og forventningene fra tidligere generasjoner. Hun forsøker å navigere dette komplekse nettverket av påvirkning mens hun søker etter mer moderne løsninger på tidløse problemstillinger innenfor kvinnelige identitet og relasjoner.

Romanen viser hvordan Julie kjemper mellom eksternt press og internt begjær. Hennes kamp med idealer om ekte kjærlighet.

Dette sitatet fra *Før du sovner* illustrerer en sentral konflikt i Julies karakter og hennes kamp med livets forventninger.

«Jeg tenkte at jeg ville vekk og bare jeg kom meg vekk ville alt bli bra» (Ullmann, 1998, s. 257)

Uttrykker Julies dype ønske om flukt fra en situasjon hun finner uutholdelig. Dette indikerer en opplevelse av ubehag eller utilfredshet med de roller og forventninger som er satt av samfunnet og nære relasjoner.

Sitatet «Jeg tenkte at jeg ville vekk og bare jeg kom meg vekk ville alt bli bra» uttrykker Julies dype ønske om flukt fra en situasjon hun finner uutholdelig. Dette indikerer en opplevelse av ubehag eller utilfredshet med de roller og forventninger som er satt av samfunnet og nære relasjoner.

Julies håp om at «alt ville bli bra» dersom hun kunne komme seg unna, tyder på at hun føler seg fanget av ansvar og forpliktelser hun ikke klarer å leve opp til. Det er et ønske om å slippe unna en byrde eller press som hun opplever som overveldende.

Det kombinerte elementet av håp i sitatet—at ting kan bli bedre—sammen med hennes presserende ønske om å flykte, viser en desperasjon etter endring. Hun ser fysisk avstand som en mulig løsning på sine følelsesmessige og sosiale utfordringer.

Julies tilstand kan også sees i lys av forskjeller mellom generasjonene i romanen. Mens yngre karakterer, som Karin, begynner å artikulere og utfordre rammene rundt seg, føler Julie seg mer innesperret av dem. Dette gir en skjerpet kontrast til hvordan generasjonstilhørighet kan påvirke en kvinnes følelse av autonomi og mulighet til å forme sitt eget liv.

Julies ønske om å flykte fra livets forventninger illustrerer hennes komplekse forhold til de sosiale normene og rollene som er tillagt henne. Gjennom hennes karakter demonstrerer Ullmann hvordan noen kvinner kan føle seg fanget av de strukturer de lever i, og hvordan ønsket om frihet kan stå sentralt i deres indre liv.

Gjennom Julie utforsker Ullmann den komplekse samspillet mellom individuell vilje og sosial press. Hun navigerer i et landskap formet av både kjærlighet og motvilje, noe som fremhever spenningen mellom tradisjon og individualitet. Julies karakter gir et vindu inn i hvordan yngre generasjoner fortsatt kan bli fanget i strukturer som tidligere generasjoner har slitt med å bryte fri fra.

4.3. Anni, Karins og Julies mor

Karakteranalyse:

Anni representerer en kvinne i midtlivsalderen som strever med å finne sin plass i relasjonene til menn. Hennes opplevelse kan beskrives gjennom maktdynamikker som ofte favoriserer menn, slik det illustreres i forskjellige situasjoner i romanen:

«Anni er hva man kaller en uimotståelig kvinne. Mennene pleier å si det til henne.»

(Ullmann, 1998, s. 16)

Til tross for den skjønnhet og karisma som tilsynelatende gir henne makt over menn, viser Annis liv seg å være preget av kortvarige og utilfredsstillende forhold:

«Far tok bilen sin og kjørte et kvarters tid fra Majorstua til Tøyen og sa seg ferdig med kvinner. Riktignok var Anni uimotståelig, men mennene ble ikke værende hos henne.»

(Ullmann, 1998, s. 22)

Denne dynamikken antyder at selv om Anni får menn forelsket i seg, mangler hun kontroll over sitt eget liv og sin egen lykke. Hennes følelser av avvisning og tristhet fremheves:

«Anni lå på sengen i rommet ved siden av og gråt. Herregud som hun gråt. Hele dagen og hele natten og hele dagen etter at far dro, gråt hun.» (Ullmann, 1998, s. 25)

Anni opplever en vedvarende avhengighet av menns bekreftelse og et behov for å opprettholde en viss fasade. Dette kan sees som en arketypisk kamp om å oppnå en posisjon av verdighet og respekt i en patriarkalsk kontekst. Annis rolle i romanen belyser hvor vanskelig det kan være for kvinner å finne autonomi når sosiale normer legger press på dem for å bli definert gjennom sitt forhold til menn.

Anni er plassert i midten av tre generasjoner av kvinner, og hennes erfaring viser hvordan bestemte forventninger blir overlevert mellom generasjoner. Hun fungerer som en bro mellom mormorens begrensninger og døtrenes kamp for selvstendighet, en illustrasjon på de viktige men ofte uinnfridde kravene som kvinner står overfor, uavhengig av tidsepoken.

Anni's narrativ i «Før du sovner» gir en dyptpløyende innsikt i hvordan personlige valg og samfunnsmessig press kolliderer. Ullmann bruker Annis karakter for å vise den smertefulle erkjennelsen av tap av kontroll i ens liv, og hvordan overlevering av samme strukturer går fra mor til barn, og skaper en syklus av gjentakende mønstre.

Anni's historie bidrar til å berike forståelsen av hvordan de forskjellige kvinnelige generasjonene påvirker hverandre, både på bevisste og ubevisste måter

4.4. Else, Annis søster

Karakteranalyse:

Else, som en av Annis samtidige, opptrer som en kontrast til Anni i måten hun forholder seg til familie og menn. Hennes rolle gir et innblikk i en annen livsstil og et annet uttrykk for kvinnelig identitet innenfor de strukturer Ullmann beskriver. Else kommer i romanen frem som en mer jordnær karakter:

«Else kom med mannen sin og de fire voksne barn. Else ser ut som en fugl i ansiktet. Hun snakker høyt og ler mye.»

Denne beskrivelsen kan tyde på en viss luftighet og frihet. Hennes åpenhet og direkte væremåte står i kontrast til Annis emosjonelle turbulens. Ved å lede et etablert familieliv med en ektemann og fire barn, antyder romanen at Else kanskje har funnet en stabilitet som Anni har savnet.

Else ser ut til å ha et mer forankret samspill med de maskuline kreftene rundt henne, noe som kan være en kilde til styrke snarere enn ustabilitet. Mangelen på dype kvaler i hennes forhold kan illustrere et liv med mer balanse og intern kontroll.

Else gir en viktig dimensjon til analysen av generasjonsmønstre blant de kvinnelige karakterene i Ullmanns roman. Hennes liv reflekterer kanskje en annen måte å tolke og leve med patriarkalske normer, sammenlignet med søsteren Anni. I denne konteksten kan Else representere et alternativ synspunkt, hvor stabilitet og aksept av tradisjonelle roller ikke nødvendigvis er synonymt med tap av personlig autoritet.

Else lever sitt liv på et mindre dramatisk spekter enn de andre kvinnene i romanen, og hennes tilstedeværelse fungerer som en fredfylt motvekt til mye av den emosjonelle intensiteten rundt henne. Likevel viser hennes karakter hvordan kvinnelige liv kan brettes ut på ulike måter, og hvordan balanse med patriarkalske strukturer kan arte seg forskjellig fra den ene kvinnen til den andre.

Elses karakter belyser hvordan variasjoner i personlig opplevelse av de samme sosiale strukturene gir forskjellige utfall og livsbaner.

4.5. June, mormoren til Karin og Julie

Karakteranalyse:

June er representativ for den eldste generasjonen blant kvinnene i romanen og gir innsikt i hvordan tidligere generasjoners erfaringer med kjønnsroller og maktdynamikk fortsetter å påvirke etterfølgende generasjoner. Hennes relasjon til menn er ofte preget av underkastelse til sosialt forventede normer, slik det avdekkes i teksten:

«Jeg lukket øynene og tenkte at hvem er jeg da, som det ikke er plass til? Jeg så for meg et lavt vindblåst tre med grener som forsøkte å strekke seg ut i alle retninger.» Jeg har sett slike trær; de trenger luft, vær, ensomhet, stillhet; et øde landskap rundt seg.» (Ullmann, 1998, s. 197)

Denne beskrivelsen gir et bilde av Junes følelse av å være innelåst i en verden hvor hun ikke helt får plass, noe som kan tolkes som et uttrykk for patriarkalsk overmakt som begrenser og definerer hennes livsrom.

Junes liv er preget av de forventningene som var typiske for hennes tid: Hun må forholde seg til regler og struktur som krever underordning. Disse kreftene vises spesielt klart i hennes forhold til mannen Rikard, som forsøkte å skape en «stor kjærlighetshistorie»:

«Rikards og min store kjærlighetshistorie - det var slik Rikard likte å omtale samlivet vårt, som den store kjærlighetshistorien - at den historien ble en belastning for oss begge, vi kunne ikke leve opp til den, jeg kunne ikke leve opp til den.» (Ullmann, 1998, s.197)

Dette sitatet fremhever Junes kamp med realiteten i hennes ekteskap, og hvordan forventningen om en perfekt kjærlighetshistorie ble til en kilde av press og skuffelse.

June representerer den eldre generasjonen, med dype røtter i en tid hvor kvinnens rolle ofte var definert utenfor henne selv.

“Som oftest ble det slik familien i Trondheim ville.” (Ullmann, 1998, s. 204)

Hennes erfaringer gir innsikt i hvordan samfunnsmessige normer tidligere støtte og formet kvinner, og hvordan disse normene bærer over og til en viss grad kontrollerer livene til hennes døtre og barnebarn.

Junes karakter gir et viktig vindu mot fortidens restriksjoner på kvinners autonomi og valg. Ullmann bruker hennes historie til å vise både hva som er tapt under samfunnsmessige trykk og hvordan disse kreftene fortsatt resonerer hos de yngre generasjonene, som i større grad prøver å navigere mellom personlige og sosiale forventninger.

June gir en kraftfull påminnelse om den kontinuiteten og endringen som finnes i kvinners liv over generasjonene. Hennes historie setter dermed en kontekst for lesernes forståelse av hennes døtres og barnebarns kamper og mål.

4.6. Selma, mormorens søster

Karakteranalyse:

Selma, som Junes søster, gir et innblikk i en annen måte å håndtere og motstå samfunnets forventninger på. Hun fremtrer som en frittalende og pragmatisk karakter, som synes å ha en forståelse for spillereglene i samfunnet:

«Spill skuespill, Karin! Spill skuespill!» (Ullmann, 1998, s. 62)

Dette sitatet viser Selmas anerkjennelse av de rollene kvinner forventes å spille, og hennes råd til Karin kan tolkes som en form for overlevelsesstrategi. Hun aksepterer realiteten av de sosiale rollene kvinner må navigere og gir et pragmatisk perspektiv på å mestre disse rollene.

Selma ser ut til å ha en mer kynisk tilnærming til relasjoner med menn. Hennes forståelse av «spillet» innebærer at hun ser gjennom idealene om romantikk og heller fokuserer på hvordan kvinner kan manipulere situasjonen til sin fordel:

«Rikard hadde et helt spesielt smil. Et smil som lovet deg at du skulle få være med på spennende og herlige ting - så lenge du gjorde som han sa.» (Ullmann, 1998, s. 245))

Her viser Ullmann hvordan Selma har lært å gjenkjenne og navigere maktrelationene i hennes interaksjoner med menn, noe som antyder en viss grad av realisme, men også resignasjon.

Selma, som del av den eldre generasjonen, har internalisert mange av de samme strukturelle menighet og en form for empowerment som ikke innebærer fullstendig underkastelse.

Selmas karakter fungerer som en viktig motvekt i romanen, en som kanskje ikke forsøker å omkaste systemet, men som likevel gir yngre kvinner verktøyene til å navigere det. Hun er

representativ for kvinner som tilpasser seg systemet uten nødvendigvis å gi opp sin indre styrke.

Gjennom Selma gir Ullmann et eksempel på motstrategier i et patriarkalsk miljø, som handler om å akseptere og bruke de spillereglene som finnes til ens egen fordel. Dette gir en nyanse til forståelsen av kvinnelivets kompleksitet i romanens kontekst som June, men håndterer disse med en større grad av pragmatisme og kanskje en viss opposisjonell holdning.

Ullmann demonstrerer gjennom Selmas karakter hvordan kvinner kan bruke eksisterende sosiale regler til sin fordel, hvilket gir en dypere forståelse av hvordan variasjoner i personlig erfaring kan forme kvinnelivet.

5. Diskusjon

Linn Ullmanns roman *Før du sovner* skildrer et mangfold av kvinner og deres ulike relasjoner til menn over tre generasjoner. Den eldre generasjonen representeres av mormor June og Tante Selma; den mellomliggende generasjonen av Anni, mor til Julie og Karin, samt hennes søster Else; og den yngste generasjonen av Julie og Karin.

Gjennom en nøye undersøkelse av tre generasjoner kvinner—Karin og Julie, Anni og Else, samt June og Selma—har jeg avdekket hvordan deres relasjoner til menn påvirker deres identiteter og livsvalg.

Analysen avdekker at kvinnene i romanen navigerer gjennom komplekse maktdynamikker. De eldre generasjonene bærer ofte preg av tradisjonelle kjønnsroller og en følelse av innelåsthet, mens de yngre viser større vilje til å utfordre disse normene. Dette reflekterer et skifte i forståelsen av kvinnelig identitet, hvor selvstendighet og autonomi blir sentrale temaer. Funnene demonstrerer at kvinnene ikke kun er produkter av sine relasjoner til menn, men også aktive agenter i utformingen av sine egne liv.

Linn Ullmanns roman *Før du sovner* skildrer et mangfold av kvinner og deres ulike relasjoner til menn over tre generasjoner. Den eldre generasjonen representeres av mormor June og Tante Selma; den mellomliggende generasjonen av Anni, mor til Julie og Karin, samt hennes søster Else; og den yngste generasjonen av Julie og Karin.

Svar på forskningsspørsmål:

Kvinnens rolle i forhold til autonomi: Romanen fremhever hvordan kvinnene navigerer i komplekse maktdynamikker. June og Selma, som representerer den eldste generasjonen, viser hvordan tradisjonelle kjønnsroller ofte begrenser autonomi. Anni opplever også disse begrensningene, men føler sterkt press fra samfunnets forventninger. Samtidig ser vi hos Karin og Julie, de yngre kvinnene, en økt søken etter selvbestemmelse og personlig frihet.

Forandring gjennom boken: Gjennom boken er det en merkbar endring i karakterenes roller. Karin utvikler en sterkere selvstendighet og evne til å gjennomskue de sosiale spillene hun er en del av. Julie, derimot, sliter med å leve opp til livets forventninger, men hennes indre konflikt setter søkelys på presset om å tilpasse seg. Else, som en motvekt, representerer stabilitet og en mer jordnær tilnærming i møte med livets utfordringer.

Generasjonstilhørighet og rolle: Generasjonstilhørighet har en betydelig påvirkning på de ulike karakterenes valg og livsbetingelser. Hvor June og Selma er mer underlagt samfunnets strengeste normer.

Analysen av *Før du sovner* avdekker hvordan Ullmann bruker litteraturen til å belyse individets kamp mot samfunnets strukturer. Gjennom karakterer som June, Selma, Anni, Karin, Julie og Else, vises en rik og sammensatt fremstilling av kvinnelig erfaring, der både kontinuiteter og brudd i normer over generasjoner skaper et kompleks narrativ om kvinneliv og -valg.

Gjennom *Før du sovner* av Linn Ullmann, avdekkes en kompleks utforskning av kvinnelig identitet og autonomi innenfor patriarkalske strukturer. Romanen følger karakterer som Karin, Julie, Anni, Else, June, og Selma, som hver representerer ulike generasjoners kamper og tilnærminger til samfunnets forventninger.

Karin står som en pioner blant de yngre kvinnene, tydelig brytende med samfunnsnormer, inspirert av Judith Butlers teori om kjønnsperformativitet. (Judith, u.å.) Hun beveger seg fra å søke ekstern bekreftelse til å definere seg selv på egne premisser, og illustrerer en gripende overgang til selvstendighet. Karins reise mot større autonomi utfordrer normene som tidligere generasjoner har vært bundet av, og markerer en viktig frigjøring fra den hegemoniske maskuliniteten som Connell beskriver. (Connell, 2008)

Julie, Karins søster, representerer den indre konflikten mellom tradisjonelle forventninger og ønsket om selvrealisering. I likhet med Karin, viser hun til en viss grad motstand mot de patriarkalske maktdynamikkene, selv om hennes kamp fremdeles er preget av konflikt mellom ytre forventning og indre begjær.

Anni og Else, fra den mellomstore generasjonen, utfordrer og aksepterer normer på forskjellige måter. Anni finner seg ofte fanget i en avhengighet til mannlig bekreftelse, mens Else, med sin etablerte rolle i et tradisjonelt familieliv, synes å finne en annen form for stabilitet innenfor hegemoniske strukturer. (Connell, 2008)

Den eldste generasjonen, representert ved June og Selma, gir en historisk kontekst for denne reisen. June's liv bærer preg av de restriktive normene typiske for hennes tid, mens Selma gir en pragmatisk tilnærming til å håndtere maktbalansen, hvor hun anerkjenner nødvendigheten av å spille samfunnets spill.

6. Konklusjon

Gjennom romanen, sterk påvirket av både Butler (Judith, u.å.) og Connells teorier (Connell, 2008), gir Ullmann en rik refleksjon over kampen for kvinnelig identitet og frihet. Karins selvstendige reise står som et tydelig symbol på brudd med tradisjonene og viser hvordan nye generasjoner kan ikke bare utfordre, men også forvandle de etablerte normene som tidligere har kontrollert kvinnelivene. Romanen utgjør en kraftig kommentar om mulighetene for endring og styrke som ligger i motstanden mot strukturell dominans.

I *Før du sovner* karakteriseres kvinner hovedsakelig gjennom sine relasjoner til menn, der mennene har en ledende rolle både på emosjonelle og seksuelle nivåer. Kvinnene utfordrer sjelden dette hierarkiet; snarere opprettholder de ofte selv samme struktur.

I denne oppgaven har jeg begynt å utforske romanens komplekse verden, med fokus på karakterutvikling støttet av Connell og Butlers teorier om kjønnsmakt og identitet. (Connell, 2008; Judith, u.å.) Disse teoriene hjelper til å belyse dynamikkene i historien. Dette er kun starten, og jeg vil bygge videre på denne analysen i min neste oppgave, med ytterligere innsikt og forståelse.

Litteraturliste

Connell, R. (2008). *Maskuliniteter* (Andra opplagan). Daidalos.

Drangsholt, J. S. (u.å.). Linn Ullmann. I *Store Norske Leksikon på snl.no*. Hentet 7. april

2025, fra https://snl.no/Linn_Ullmann

Jessen, R. S. (u.å.). Judith Butler. I *Store Norske Leksikon på snl.no*. Hentet 7. april 2025, fra

https://snl.no/Judith_Butler

Judith, B. (u.å.). *Judith Butler: Performative Acts and Gender Constitution. I Sue-Ellen Case:*

Performing feminisms. Johns Hopkins University Press 1990. S. 270-282. 12 sider.

Johns Hopkins University Press 1990.

Nærlesning som metode. (2002). I

<https://www.nrk.no/kultur/6.-naerlesning-som-metode-1.538120>. www.nrk.no.

Skei, H. H. (u.å.). Nykritikken. I *Store Norske Leksikon på snl.no*.

The Bergman estate on Fårö. (u.å.). I [Www.bergmangardarna.se](http://www.bergmangardarna.se).

Ullmann, L. (u.å.). *Linn Ullmann: Biografi*. Hentet 7. april 2025, fra

<https://linnullmann.no/biografi/>

Ullmann, L. (1998). *Før du sovner: Roman*. Tiden Norsk Forl.

Resümee

TARTU ÜLIKOOL

SKANDINAVISTIKA OSAKOND

Kaili Kuulmata

Hvordan karakteriseres kvinner gjennom sine relasjoner til menn i Linn Ullmanns roman
«Før du sovner»?

Kuidas kujutatakse naisi läbi nende mees suhete Linn Ullmanni romaanis

“Enne kui sa uinud”?

Bakalaureusetöö

2025

Lehekülgede arv: 28 lk.

Linn Ullmanni romaan “Før du sovner” pakub süvitsiminevat pilguheitu naiste võitlusele identiteedi ja autonoomia eest läbi mitme põlvkonna. Käesolev bakalaureusetöö analüüsib naistegelasi, rakendades Raewyn Connelli soorollide teooriaid ja Judith Butleri soorolliperformatiivsuse kontseptsiooni. Need teoreetilised vaatenurgad toovad esile, kuidas naised romaanis navigeerivad patriarhaalsetes ühiskondlikes struktuurides.

Kolme eristuva põlvkonna kaudu—mida esindavad June ja Selma vanemast põlvkonnast, Anni ja Else keskmisest ning Karin ja Julie noorimast—uurib Ullmann naiste keerukaid valikuid ja väljakutseid. Kui vanemad põlvkonnad kohanevad sageli ühiskonna normidega, siis nooremad vastanduvad neile ootustele selgemalt. Seda illustreerib eriti Karin, kes liigub teiste heakskiidu otsimisest tugevama eneseteadvuse suunas, inspireerituna Butleri performatiivse soorollikontseptsioonist.

Tegelased väljendavad elavat ja mitmetahulist komplekssust, kus individuaalsete siseilmade ja väliste võitluste kanaliseerimine toimub suhete kaudu. Seega esitab Ullmann mitte ainult kirjandusliku narratiivi, vaid ka sotsiaalse kommentaari naiste elusid mõjutavate püsivate struktuuriliste väljakutsete kohta.

See töö toob esile, kuidas Ullmanni romaan oma nüansi rikaste tegelaste kaudu mitte ainult ei räägi lugu, vaid kutsub lugejat reflekteerima soorollide ja identiteedi üle tänapäeva ühiskonnas. Romaan pakub külluslikku emotsionaalsete ja intellektuaalsete kogemuste paletti, mis kutsub esile sügavat arusaamist naiselikkust kogemusest.

Lisa 1 Lihtlitsents

Lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemise lihtlitsents

Mina, Kaili Kuulmata,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Hvordan karakteriseres kvinner gjennom sine relasjoner til menn i Linn Ullmanns roman «Før du sovner»?,

mille juhendajad on Øyvind Rangøy ja Antonina Kostina,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

/digiallkirjastatud/

[Kaili Kuulmata]

Tartus, 26. mai 2025

Lisa 2. Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva bakalaureusetöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on koostatud, lähtudes Tartu Ülikooli maailma keelte ja kultuuride instituudi skandinavistika osakonna lõputööde juhendist ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

/allkirjastatud digitaalselt/

Kaili Kuulmata

Tartus, 26. mai 2025